

Ecologendag 5 september 2002

14 oktober 2002

Ecologendag 5 september 2002

oktober 2002

Inhoudsopgave

	Inhoudsopgave	3
1	Aanleiding	4
2	Terugmelding Presentaties	5
2.1	Presentatie Lange termijn denken, lange termijn doen! Luuk Bosch	5
2.2	Presentatie Ecologisch Bermbeheer Nu en Straks. Peter-Jan Keizer	5
2.3	Presentatie Waterbeelden. Bertien Besteman	9
2.4	Presentatie Natuurcompensatie. Ruud Cuperus	11
3	Excursies	13
4	Deelnemerslijst	15

1 Aanleiding

De Rijkswaterstaat Ecologendag is opgezet met als doel kennisuitwisseling en netwerken tussen ecologen van Rijkswaterstaat.. Dit jaar werd de Ecologendag georganiseerd door de Dienst Weg- en Waterbouwkunde.

De rode draad die door de hele dag liep was het onderzoek dat door Rijkswaterstaat wordt gedaan om de communicatie binnen Rijkswaterstaat en tussen Rijkswaterstaat en de omgeving te verbeteren. Dit thema was uitgewerkt middels enkele presentaties met discussie en excursies. De presentaties gingen over zowel meer abstracte als meer concrete projecten.

Communicatie bij "natuurprojecten" is erg belangrijk. De, meestal onbewuste, grondhouding van mensen bepaalt mede hoe men tegen natuur aankijkt. Deze grondhouding en de ideeën die daaruit voortkomen bepalen welke keuzen men maakt ten aanzien van natuur. Het komt voor dat mensen verschillende beelden voor ogen hebben, zelfs binnen één project, maar zeker ook tussen verschillende projecten, of tussen Rijkswaterstaat en 'de maatschappij'.

Deze notitie is een terugmelding van de Ecologendag 2002. Hoofdstuk 2 geeft een korte impressie van de gehouden presentaties. De deelnemerslijst is te vinden in hoofdstuk 4.

2 Terugmelding Presentaties

Rond negen uur werden de eerste deelnemers verwelkomd. Iets later dan gepland opende dagvoorzitter Eric van Meerendonk (Productgroepleider Oevers, DWW) de dag, waarna Luuk Bosch (hoofd I, DWW) zijn introductie hield.

2.1 Presentatie Lange termijn denken, lange termijn doen! Luuk Bosch

De presentatie van Dhr. Bosch ging voornamelijk in op de positie van de ecologen ten opzichte van elkaar en ten opzichte van de buitenwereld. Als voorbeeld haalde hij de DWW aan: onder invloed van de huidige ontwikkelingen is ook de DWW in beweging. Waarschijnlijk zal Rijkswaterstaat een agentschap worden, dus een meer zelfstandige positie innemen, en ook meer "de markt op" moeten gaan. Goed communiceren en laten zien wat Rijkswaterstaat en de ecologen van Rijkswaterstaat doen is hierbij van groot belang.

Samenwerken blijft belangrijk. Van elkaar kun je leren. Afspraken over taken en doelen, via SLA (Service Level Agreement) moeten helpen de samenwerking tussen DWW en andere delen van RWS in stand te houden en te verbeteren. DWW blijft specialistische kennis ontwikkelen en uitdragen, bijvoorbeeld over aanleg, beheer en onderhoud en ontwikkeling van natuur en overig groen langs de infrastructuur. Het ontwikkelen van bijvoorbeeld innovatieve uitbestedingsvormen of het functioneel definiëren van productbestekken zijn onderwerpen waar DWW samen met dienstkringen, directies en andere diensten aan wil werken.

Een belangrijke nieuwe manier van denken is de 'return of investment'. De centrale vraag hierbij is "verdienen investeringen zich terug"? Laat dus als ecologen weten waar de ecologische projecten voor dienen en hoe deze projecten zichzelf kunnen terugverdienen. Een goede tip is om het management hiervoor "te gebruiken". Luuk Bosch gaf aan dat de activiteiten en de kennis van de RWS-ecologen nu nog onvoldoende worden uitgedragen naar de 'hogere' delen van de RWS organisatie.

Kern van het pleidooi van Luuk Bosch is dat de RWS-ecologen aan hun opdrachtgevers, klanten en "de maatschappij" moeten laten weten welk nuttig werk zij doen en welke kennis zij in huis hebben.

Hierna volgde de lezing van Peter-Jan Keizer (DWW-IM) over ecologisch bermbeheer. Peter-Jan gaf aan dat door samenwerking in onderzoek al veel geleerd is over ecologisch bermbeheer. Toch zijn er nog zaken onduidelijk bijvoorbeeld over hoe om te gaan met controle op eindbeelden in prestatiebestekken. Daaruit volgt dat het moeilijk is om eenduidig over te brengen wat je wil bereiken.

2.2 Presentatie Ecologisch Bermbeheer Nu en Straks. Peter-Jan Keizer

Begin jaren '70 van de 20^e eeuw ontstond er een maatschappelijk bewustzijn ten aanzien van natuurbescherming. Daarin paste goed een meer natuurgerichte aanpak van het bermbeheer. In de erop volgende jaren is er uitgebreid onderzoek gedaan aan de vegetatie in bermen. In de zelfde tijd worden ook al in veel regionale directies periodiek inventarisaties uitgevoerd die

inzicht geven in de ontwikkelingen van de vegetatie. Deze kennis wordt weer gebruikt ten behoeve van de bermbeheersplannen.

In de loop der tijd heeft de DWW zich ontwikkeld tot het kenniscentrum voor vragen op het gebied van bermbeheer. Naast inhoudelijke vragen over vegetatiebeheer komen de laatste tijd ook andere vragen naar boven, zoals:

1. Hoe voert men ecologisch bermbeheer uit en wat levert het op?
2. Waarvoor doet men ecologisch bermbeheer?
3. Wat kost dat ecologische bermbeheer dan?

Hoe men ecologisch bermbeheer uitvoert is eigenlijk al goed omschreven door Zonderwijk (1979): Men moet het "ouderwetse" hooilandbeheer van boeren in bermen toepassen en afzien van bemestingen en bespuitingen. Met behulp van ecologisch bermbeheer wordt de bodem verschaald en open plekken gecreëerd. Beide zijn nodig om een grote verscheidenheid aan plantensoorten te ontwikkelen. Interessant genoeg is nog niet duidelijk welke van deze twee factoren het meest van belang is. Onderzoek heeft uitgewezen dat *niet* de super-algemene soorten maar ook *niet* de super-zeldzame soorten kenmerkend zijn voor de bermen.

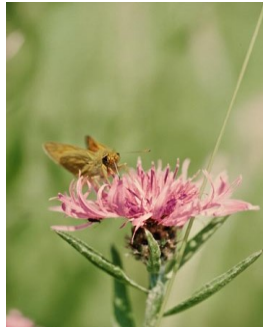
Men wil tegenwoordig ook graag meer inzicht in de effectiviteit van het maaibeheer. Daartoe coördineert de DWW verder onderzoek. Eén van de vragen hierbij is voor wie de ecologische bermen aangelegd worden. Ten eerste is dit natuurlijk voor onze klant, de weggebruiker. Daarnaast staan er in het regeringsbeleid doelstellingen. Het regeringsbeleid omvat onder meer recht doen aan instandhouding van soortendiversiteit in Nederland en ontwikkeling van de kwaliteit en kwantiteit van natuurwaarden in Nederland. Met het bermbeheer dragen we als Rijkswaterstaat hier significant aan bij. Voor de verdere invulling van het beleid probeert men op de DWW de zogenaamde B.U.K. toe te passen. B.U.K. staat voor Beleid, Uitvoering & Kennis(-ontwikkeling). Hierdoor wordt er een heldere invulling gegeven aan projecten.

De kosten van ecologisch bermbeheer blijken mee te vallen ten opzichte van "traditioneel" beheer. DWW-onderzoek heeft uitgewezen dat in graslandbermen ecologisch beheer goedkoper is dan gazonbeheer (= 6 tot 8 x klepelmaaaien). Het verschil bedraagt ca. Euro 150/j.ha. Ecologisch beheer duurt langer is dan 2x per jaar klepelmaaaien. Het verschil bedraagt ca. Euro 150 – 300 /j.ha. Bij verschraling kan men slechts een vrij kleine afname van de hoeveelheid grasgewas realiseren. Verwerking van het grasgewas is de duurste stap bij ecologisch bermbeheer (Ca. 30 tot 40 Euro per ton)

Een belangrijke nieuwe ontwikkeling in de wereld van het ecologisch bermbeheer is het beschrijven van het werk in de berm d.m.v. prestatiebestekken. Dat betekent dat in bestekken eindbeelden worden beschreven in plaats van de activiteiten. Hierbij bedenkt de aannemer "zelf" de werkmethode. De aannemer beschrijft dit in een Plan van Aanpak. De vraag hierbij is "doet de aannemer wat hij in het Plan van Aanpak belooft"? De begeleidende rol van de opdrachtgever is hierbij cruciaal, maar nog niet in alle gevallen helder. Aan het einde van de contractperiode moet het gewenste en omschreven eindbeeld van de vegetatie gerealiseerd zijn. Een set van eindbeelden is bij DWW in voorbereiding. Een vraag waarmee nog geworsteld wordt is hoe om te gaan met eventuele afwijkingen van het eindbeeld in een stelsel van harde afspraken (wat een contract uiteindelijk toch is).

Ten slotte konden de aanwezigen hun kennis toetsen in een kleine bermplantenquiz. Hierbij bleek het al voor ecologen erg moeilijk te zijn bermplanten te herkennen. De vraag die hierbij opborrelt is dan ook: " Als

het ons ecologen al zo moeilijk valt, hoe kunnen we dan verwachten dat de "leek" in het veld wel de soorten kan herkennen?". Belangrijk is dus ecologische beelden en gedachten om te zetten in voor de buitenwereld begrijpelijke en werkbare taal. De bermplanten quiz wees uit dat de medewerkers bij Dienstkringen en Directies meer bermplanten kennen dan die van Specialistische diensten.

De volgende planten moesten worden herkend en ervan aangegeven of ze al dan niet tot de bermplanten behoren:

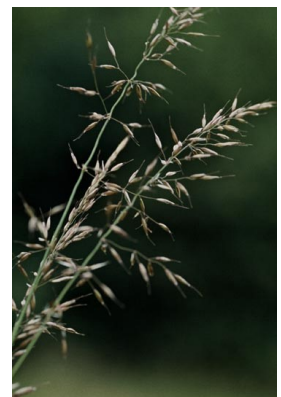
Soort 1: Knoopkruid:
Bermplant

Soort 3: Veldsalie:
Geen bermplant

Soort 2: Muurpeper:
Bermplant

Soort 4: Aardaker:
Bermplant

Soort 5: Glanshaver
Bermplant

Soort 6: Kleine klaver: Bermplant

Soort 7: Zandblauwtje: Bermplant

Soort 8: Vogelpootje: Bermplant
Soort 9: Soldaatje:
Geen bermplant

Soort 10: Boomkikker
Geen plant

Gelukkige winnaar van de bermplantenquiz was Paul van Veen (Dir. Utrecht).

Na de presentatie over het ecologische bermbeheer volgde een presentatie over Waterbeelden door Bertien Besteman (DWW-AB). het Waterbeeldenonderzoek is opgezet om de bewustwording van de Natuurbeelden cq. Waterbeelden die er leven binnen Rijkswaterstaat (en de burger) te vergroten. Het Waterbeeldenonderzoek is een project van het RIZA in samenwerking met de DWW, RIKZ en RDIJ. Bertien stipte kort de uitkomsten van dit onderzoek binnen Rijkswaterstaat aan. Ook werd in de zaal gekeken of de uitkomsten van het onderzoek door de ecologen werd gedeeld, met andere woorden: zijn ecologen representatief voor Rijkswaterstaat?

2.3 Presentatie Waterbeelden. Bertien Besteman

Het Waterbeeldenonderzoek komt voort uit drie problemen die zich wel eens voordoen:

1. miscommunicatie binnen RWS omdat men impliciet een ander waternatuurbeeld voor ogen heeft
2. miscommunicatie tussen RWS en andere organisaties
3. draagvlak voor beleid kan ontbreken als de waternatuurbeelden van de maatschappij en die van de overheid verschillen

Mensen hebben een veelheid van ideeën over en beelden van natuur. De kijk die mensen hebben op (water)natuur komt onder andere voort uit grondhouding en ingrijpende gebeurtenissen. In het onderzoek naar waterbeelden wordt een waterbeeld gedefinieerd als een netwerk van min of meer duurzame betekenissen die iemand aan water heeft gekoppeld.

In het Waterbeeldenonderzoek is in de literatuur gezocht naar wat mensen van natuur vinden. Die literatuur leverde diverse beschrijvingen van natuurbeelden op. De natuurbeelden zijn vertaald naar waterbeelden of waternatuurbeelden. Daarnaast is er een enquête gehouden onder Rijkswaterstaters naar verschillende waterbeelden die leven.

Uit het literatuuronderzoek en enquête, volgden een vijftal beelden:

1. Wilde of Wildernis waterbeeld; Water is alleen natuur als het niet door de mens is beïnvloed, men moet er niet omwille van de mens ingrijpen. Water is het mooist als men er de hand van de mens niet in terugziet.
2. Spontane of Autonoom waterbeeld; Water dat door de mens is beïnvloed is ook natuur. Het is beter niet te veel in te grijpen in water omwille van de mens. Water is vooral mooi als je weg bent van de bewoonde wereld.
3. Ruime of Breed waterbeeld; Door de mens beïnvloed water is een beetje natuur. Ingrijpen in water omwille van de mens is toegestaan. Water is vooral mooi als men het gevoel heeft weg te zijn van de bewoonde wereld.
4. Beïnvloede of Decor waterbeeld; Water waar de mens duidelijk de hand in heeft gehad is ook natuur. Men wil dat de mens niet ingrijpt in water omwille van de mens. Water waarin sporen van de mens zijn te zijn vindt men ook mooi
5. Menselijke of Functioneel waterbeeld. Door de mens gevormd water kan echte natuur zijn. Het is geen probleem in te grijpen om doelen voor de mens te bereiken. Ook als men de invloed van de mens ervaart kan water mooi zijn.

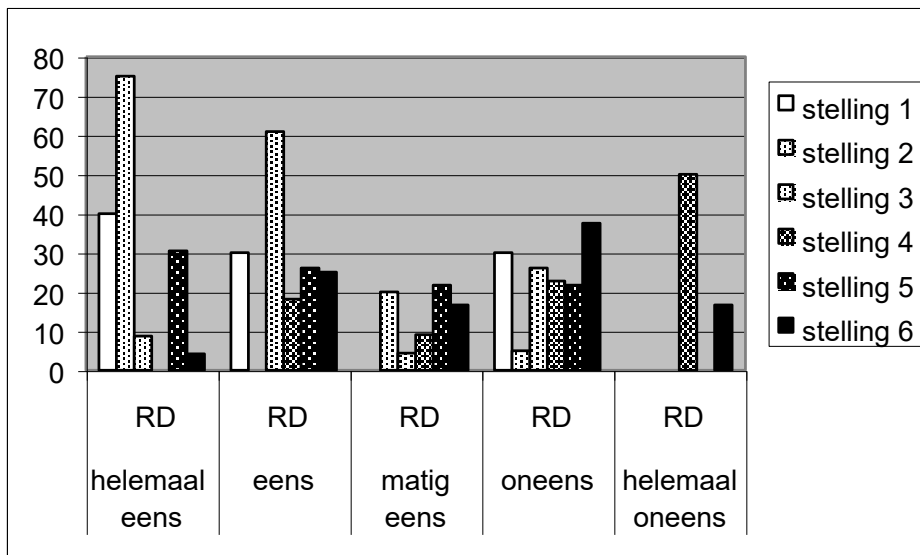
Het wilde waterbeeld domineert onder RWS medewerkers. Vermoedelijk houdt dit verband met de hoogte van de opleiding. Het wilde waterbeeld leeft relatief minder bij personen betrokken bij Ontwerp en Aanleg. De aanbeveling van het waterbeeldenonderzoek is 'Ken uw eigen beeld en houd rekening met dat van anderen, zowel bij communicatie intern als met burgers. Gedetailleerde gegevens en het onderzoeksrapport zijn te verkrijgen via het RIZA.

In het onderzoekje uitgevoerd op de Ecologendag via 6 differentiërende stellingen, leken het wildernis en het autonome beeld te domineren. Men kon aangeven of men het eens dan wel oneens was met de volgende stellingen:

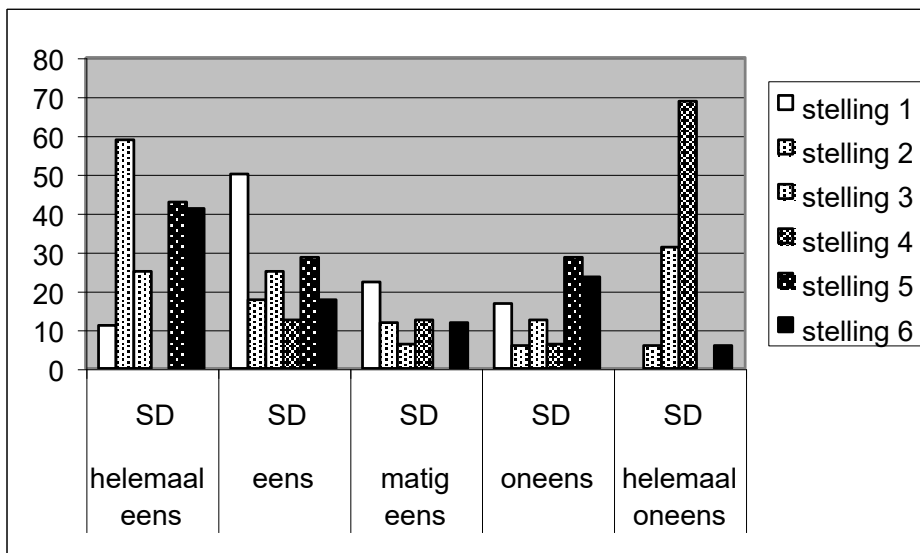
- 1 Een gegraven kanaal is geen echte natuur
- 2 De zee is het mooist als je het gevoel hebt weg te zijn van de bewoonde wereld
- 3 De zee en rivieren zijn alleen echte natuur als ze vrij hun gang kunnen gaan en niet door de mens beïnvloed worden

- 4 Als er behoefte aan bestaat mogen we vissen in meren uitzetten voor de sportvisserij
- 5 Een rivier met stuwen is geen echte natuur
- 6 Een meer is mooi als je geen sporen van de mens ervaart

Bijna alle ecologen waren tegen het uitzetten van vis (stelling 4:). Uit stelling 6 kwam het wildernis beeld minder duidelijk naar voren dan uit de andere stellingen. Het was onduidelijk of dit met de woordkeus in de stelling te maken had, of dat de RWS-ecologen inderdaad de beïnvloeding door mensen bij een meer anders beoordelen dan bij de zee of rivieren (stelling 2 en stelling 3). In de onderstaande tabellen zijn de gegevens van de ecologendag opgenomen.

Grafiek 1: Verdeling van de antwoorden van de ecologen werkzaam bij regionale directies of dienstkringen, in procenten, per stelling.

Grafiek 2: Verdeling van de antwoorden van de ecologen werkzaam bij specialistische diensten, in procenten, per stelling.

Na de waterbeeldenpresentatie hield Ruud Cuperus (Productgroepleider Natuur en Landschap DWW) zijn presentatie. Ruud gaf aan dat ook bij natuurcompensatie sprake is van impliciete natuurbeelden. Communicatie en afstemming over deze beelden is belangrijk om de daadwerkelijke natuurcompensatie te kunnen realiseren.

2.4 Presentatie Natuurcompensatie. Ruud Cuperus

Sinds 1993 moet RWS compenseren voor het verlies aan natuurwaarden, dat optreedt ten gevolge van infrastructurele ingrepen, zowel in het droge als in het natte. Aanleiding hiervoor was het Structuurschema Groene Ruimte (SGR): bepaalde natuurwaarden die door een ingreep worden aangetast, moeten – na voorkomen, inpassing en mitigerende (afzwakkende) maatregelen – elders tot ontwikkeling worden gebracht. 'Geen nettoverlies van kwaliteit en areaal' is het uitgangspunt voor compensatie. In de praktijk geldt de compensatieplicht met name voor de gebieden van de Ecologische Hoofdstructuur. Het SGR heeft de pkb-procedure doorlopen, en het rijk heeft zich via dit beleidsdocument aan het compensatiebeginsel gecommitteerd.

Sinds 2000 hebben we in Nederland te maken met de doorwerking van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn. Deze richtlijnen hebben kracht van wet. Het beschermingsniveau van de richtlijnen ligt een stuk hoger. In het geval de ingreep vanuit het beschermingsregime van de richtlijnen geen bezwaren ontmoet, moet de schade gecompenseerd worden. Hier zijn de uitgangspunten enerzijds 'geen wezenlijke aantasting van kenmerken en samenhang' van de gebieden die vallen onder Natura 2000, het Europese Ecologische Netwerk, en anderzijds geen afbreuk doen aan 'de gunstige staat van instandhouding' van beschermde soorten.

Vanuit de richtlijnen is nog nauwelijks ervaring opgedaan met natuurcompensatie, vanuit het SGR wel. Er is de afgelopen jaren relatief veel aandacht geweest voor natuurcompensatie in planvormingsprojecten. Het aantal compensatiehectares opgeteld voor RWS-projecten waarover sinds 1993 een besluit is genomen bedraagt ca. 1000. Het aantal hectares dat in dat kader momenteel door RWS is aangekocht, bedraagt iets meer dan 300. Deze hectares zijn aangekocht in het kader van de aanleg van 10 autosnelwegen (m.n. RW50 Eindhoven-Oss) en de HSL-Zuid. Het gat tussen het aantal geplande en gerealiseerde hectares wordt jaarlijks steeds groter. De uitvoering van natuurcompensatie loopt dus achter op de planning.

Ook bij natuurcompensatie is er sprake van bepaalde beelden die men bij de natuur in het hoofd heeft en waarover men dus communiceert. Bij 'natuurbeelden' bij natuurcompensatie moet worden gedacht in vier stappen:

- ✓ aanwezige waarden
- ✓ aangetaste waarden
- ✓ beoogde, te ontwikkelen waarden
- ✓ gerealiseerde, gecompenseerde waarden.

Elke stap heeft een 'beeld' in zich. Natuurwaarden kunnen zo objectief mogelijk beschreven worden, toch kijken we naar een select aantal soorten en landschappelijke kenmerken. We vormen ons op manier een beeld van de 'werkelijkheid'. Elke volgende stap is gebaseerd op beeldvorming uit de voorgaande stap(pen), en bij elke volgende stap verliezen we steeds meer de relatie met de doelstelling om de oorspronkelijke waarden terug te krijgen. Zo kan het dus gebeuren dat de natuurcompensatie, eenmaal gerealiseerd, niet datgene representeert wat vóór de ingreep aanwezig was. We moeten ons ook

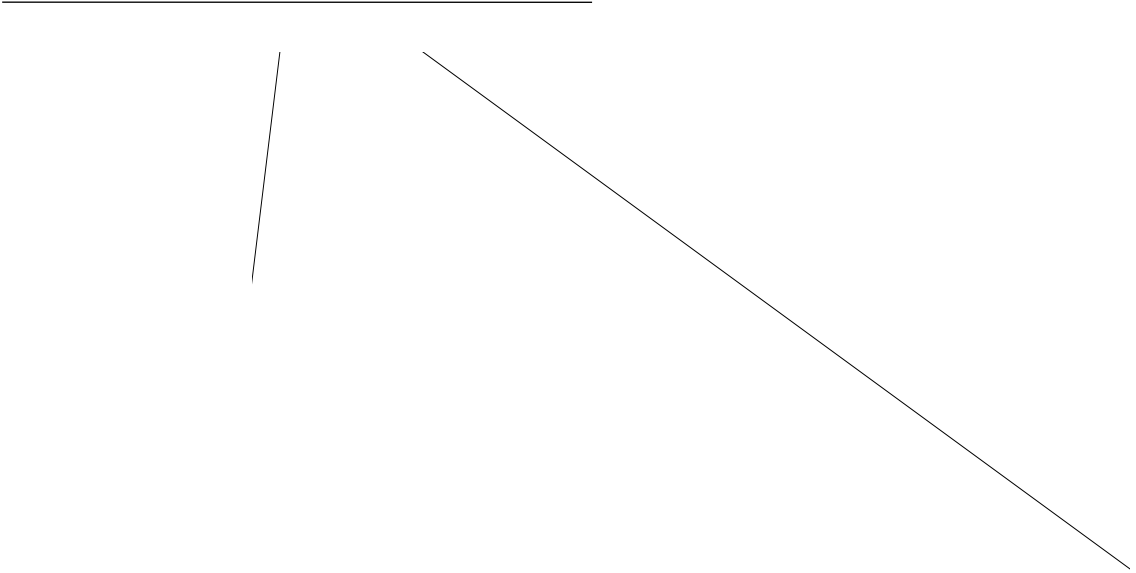
realiseren dat niet alleen beeldvorming, maar ook uitvoeringsproblemen hiertoe bijdragen: gronden komen niet op voorspelbare wijze vrij, natuurwaarden laten zich niet gecontroleerd ontwikkelen e.d.

De realisatiefase van een compensatieplan blijkt momenteel nog een proeftuin te zijn, niet in de laatste plaats doordat een eenduidig uitvoeringskader, waarover alle betrokken partijen het eens zijn, nog ontbreekt. Hierdoor wordt er in Nederland nog driftig geëxperimenteerd het aankopen en inrichten van compensatiegronden, het overdragen van de gronden inclusief het natuurbeheer aan terreinbeherende organisaties en het planologisch waarborgen van ontwikkelde natuurwaarden.

3 Excursies

Na een uitstekende lunch gingen we op weg naar de Maashorsten om compensatiegebieden voor de A50, te bekijken. Helaas misten enkelen van ons de bus. Tijdens een rondwandeling langs al ingerichte percelen vertelden Hanita Zweers en Anne-Marie Graat over hun praktijkervaringen met natuurcompensatie. Tijdens de rondwandeling zagen we percelen met bosaanplant, vershraling door middel van begrazing en maaien, verzachting van de bosranden en vershraling door afplaggen. In de praktijk van dit compensatieproject wordt veel samengewerkt met Staatsbosbeheer, de beheerder van het al aanwezige natuurgebied. De compensatiegebieden worden na aankoop aan SBB overgedragen. Dat biedt kansen maar soms ook blijken dingen dan anders te lopen dan eerder gedacht..

Vervolgens reden we naar de Zuid-Willemsvaart terwijl Hubert van Beusekom de geschiedenis van het kanaal met de natuurvriendelijke oevers aanschouwelijk maakte. Alhoewel de oevers er mooi begroeid uitzagen bleek er meer riet te staan dan oorspronkelijk de bedoeling was volgens het aanlegplan. Een verklaring hiervoor zou gevonden kunnen worden in het optreden van extra hoge waterstanden in het kanaal.

An abstract line drawing consisting of a horizontal line at the top, a short vertical line extending downwards from the left side, and a long diagonal line extending from the right side of the horizontal line downwards and to the right.

We sloten de dag af met een borrel in 't Oude Theater.

4 Deelnemerslijst

Organisatie	Naam				Adres		
Bouwdienst	mw.	J.M.		Lourens	Postbus 20.000	3502 LA	Utrecht
Bouwdienst	dhr.	R.E.		Kuil	Postbus 20.000	3502 LA	Utrecht
Bouwdienst	dhr.	H.		Brouwer	Postbus 20.000	3502 LA	Utrecht
Bouwdienst	mw.	M.E.	van	Nunen	Postbus 20.000	3502 LA	Utrecht
Directie Limburg	dhr.	W.J.K.	van der	Heijden	Postbus 25	6200 MA	Maastricht
Directie Limburg	dhr.	G.		Vossebelt	Postbus 25	6200 MA	Maastricht
Directie Limburg	dhr.	M.		Maris	Postbus 25	6200 MA	Maastricht
Directie Noord-Brabant	dhr.	J.		Maaskant	Postbus 90157	5200 MJ	Den Bosch
Directie Noord-Brabant	mw.	A.M.		Graat	Postbus 90157	5200 MJ	Den Bosch
Directie Noord-Brabant	dhr.	C.H.H. M.		Beusekom	Postbus 90157	5200 MJ	Den Bosch
Directie Noord-Brabant	dhr.	P.W.	van	Lier	Postbus 90157	5200 MJ	Den Bosch
Directie Noord-Brabant	dhr.	P.		Meyboom	Postbus 90157	5200 MJ	Den Bosch
Directie Noord-Brabant	mw.	H.R.		Zweers	Postbus 90157	5200 MH	Den Bosch
Directie Noord-Brabant	mw.	M.A.	van der	Vlies	Postbus 90157	5200 MJ	Den Bosch
Directie Noord-Holland	mw.	Y.	de	Wit	Postbus 3119	2001 DC	Haarlem
Directie Noord-Holland	dhr.	G.J.	den	Hertog			
Directie Oost-Nederland	dhr.	J.W.	van	Ommeren	Postbus 9070	6800 ED	Arnhem
Directie Oost Nederland, Autosnelwegen Apeldoorn	dhr.	F.		Hollander	Postbus 1031	7301 BG	Apeldoorn
Directie Utrecht	dhr.	M.	de	Haan	Postbus 650	3430 AR	Nieuwegein
Directie Utrecht	dhr.	P.J.	van	Veen	Postbus 650	3430 AR	Nieuwegein
Directie Zeeland	mw.	A.M.	van	Ast	Postbus 5014	4330 KA	Middelburg
Directie Zuid-Holland	dhr.	D.		Notenboom	Postbus 556	3000 AN	Rotterdam
Directie Zuid-Holland	mw.	C.		Groshart	Postbus 1020	3160 AE	Rhoon
Directie Zuid-Holland	dhr.	M.		Teeuw	Postbus 556	3000 AN	Rotterdam
Directie Zuid-Holland	mw.	M.		Ohm	Postbus 556	3000 AN	Rotterdam
Directie Zuid Holland, Dienstkring Haaglanden	mw.	R.		Akidil	Postbus 32033	2303 DA	Leiden
Directie Zuid Holland, Dienstkring Rijnmond	dhr.	M.		Hulshoff	Postbus 93	3100 AB	Scheidam
Directie Noord Nederland, Dienstkring Drenthe	dhr.	R.		Schulte	Postbus 499	9400 AL	Assen
Directie Noord Nederland, Dienstkring Groningen	mw.	J.		Tukker	Postbus 52	9750 AB	Haren
DWW, AB	mw.	M.A.		Graafland	Postbus 5044	2600 GA	Delft
DWW, IM	mw.	G.		Veenbaas	Postbus 5044	2600 GA	Delft
DWW, IM	dhr.	R.		Cuperus	Postbus 5044	2600 GA	Delft
DWW, AB	mw.	B.		Besteman	Postbus 5044	2600 GA	Delft
DWW, IM	dhr.	P.J.		Keizer	Postbus 5044	2600 GA	Delft
DWW, I	dhr.	L.		Bosch	Postbus 5044	2600 GA	Delft
DWW, AB	dhr.	E.	van	Meerendonk	Postbus 5044	2600 GA	Delft
RIKZ	mw.	E.W.		Raadschelders	Postbus 20907	2500 EX	Den Haag
RIZA	mw.	D.		Willems	Postbus 17	8200 AA	Lelystad
RIZA	mw.	B.		Botman	Postbus 17	8200 AA	Lelystad
RIZA	dhr.	J.	van der	Hout	Postbus 17	8200 AA	Lelystad
RIZA, IHO	dhr.	T.		Pelsma	Postbus 17	8200 AA	Lelystad
RIZA, IMM	mw.	M.		Kolen	Postbus 17	8200 AA	Lelystad
RIZA	dhr.	J.		Boecher	Postbus 17	8200 AA	Lelystad

RIZA	dhr.	J.		Balster	Postbus 17	8200 AA	Lelystad
RIZA, WSE	mw.	M.		Greijdanus	Postbus 17	8200 AA	Lelystad
RIZA, WSE	mw.	J.	de	Jonge	Postbus 17	8200 AA	Lelystad
RIZA, WSE	dhr.	R.		Noordhuis	Postbus 17	8200 AA	Lelystad
RIZA, WSE	dhr.	J.		Oosterbaan	Postbus 17	8200 AA	Lelystad
RIZA, WSE	dhr.	B.	bij de	Vaate	Postbus 17	8200 AA	Lelystad